

เอกสารอ่านประกอบ

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม พินิจ กบฏเงี้ยวเมืองแพร่

ประวัติศาสตร์ชาตินิยม เรื่องเล่าและความทรงจำ

ภายใต้กรอบคิดแบบ “ประวัติศาสตร์ชาตินิยม” ที่แพร่หลายกว้างขวางในช่วง 2-3 ทศวรรษนี้แต่ในขณะเดียวกันความเป็นท้องถิ่น หรือความสำนึกในบ้านเกิดเมืองนอนก็แพร่หลายและขยายตัวอย่างต่อเนื่องเช่นกัน กอปรกับการคลี่คลายของกระแสประวัติศาสตร์ชาติที่เปิดช่องให้มีการศึกษาท้องถิ่นมากขึ้น ภายหลังทศวรรษที่ 2520 จึงทำให้มีพื้นที่แก่ “เรื่องเล่า” (Narrative) และ “ความทรงจำ” (Memory) ของคนในท้องถิ่นเข้าในการอธิบายประวัติศาสตร์

แต่ในขณะเดียวกันก็จะเห็นความไม่ลงรอยระหว่างประวัติศาสตร์ชาติที่ผลิตสร้างโดย “รัฐ” กับเรื่องเล่าของ “ชาวบ้าน” “ที่มีเรื่องเล่าและความทรงจำอีกชุดหนึ่ง” แต่เราจะเห็นชาวบ้านที่มีเรื่องเล่าเพื่อสร้างหรือรักษาอัตลักษณ์ของตน

ประวัติศาสตร์ที่คลี่คลายมาในระยะหลังนี้เห็นความสอดคล้องตึงกันระหว่างประวัติศาสตร์ชาตินิยม คือ การเสียสละและยินยอมเพื่อบ้านเมือง เพื่อพระมหากษัตริย์ เป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่การกระทำของบุคคล บ้านเมือง เพื่อจัดวาง “ตำแหน่งแห่งที่” ของตนภายใต้ประวัติศาสตร์ชาติ

ในขณะเดียวกันก็ผสมกับเรื่องเล่าในท้องถิ่น หรือ “ท้องถิ่นชาตินิยม” เข้าไปด้วย เพื่ออธิบายวีรกรรมของคนในท้องถิ่น หรือวีรบุรุษ วีรสตรี ของท้องถิ่นเข้าไปในประวัติศาสตร์ชาตินั้นๆ อาทิ วีรกรรมของท้าวสุรนารี (ย่าโม) ที่สามารถปกป้องการรุกรานของเจ้าอนุวงศ์กษัตริย์ลาว (ที่ถูกทำให้เป็นผู้ร้ายในประวัติศาสตร์ไทย แต่เป็นวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ลาว (คารารัตน์ เมตตาริกานนท์ 2555))

แม้ว่าเหตุการณ์นี้จะมีจริงหรือไม่แต่ท้าวสุรนารีได้กลายเป็น “ความทรงจำร่วม” ของคนโคราช และแสดงให้เห็นถึง “วีรกรรม” อันห้าวหาญ ปกบ้าน คุ่มเมือง และนำมาเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อแสดงให้เห็น “อัตลักษณ์ร่วมของชาวโคราช” กลายเป็น “ผีประจำเมือง” (ดู สายพิน แก้วงามประเสริฐ 2538) ซึ่งไม่อาจ “ลบหลู่ได้”

แม้ว่าจากการศึกษาของสายพิน แก้วงามประเสริฐ (2538) จะชี้ให้เห็นการ “ผลิตซ้ำ” “สร้างใหม่” เกี่ยวกับเรื่องราววิกรรมของท้าวสุรนารี ด้วยเหตุผลบางประการแต่ก็ไม่อาจตัดทอนความเชื่อ หรือ “การรับรู้” (Perception) ของประชาชนได้ เรื่องเล่า การรับรู้ผสมผสานโครงเรื่องต่างๆ เข้าด้วยกันเกิดภายใต้บริบทของ “ความเป็นท้องถิ่นนิยม” ที่สัมพันธ์อย่างแนบชิดกับ “ประวัติศาสตร์ชาตินิยม” ทำให้เกิดประวัติศาสตร์ในสกุล “ท้องถิ่นชาตินิยม” ที่แพร่หลายกว้างขวาง

อย่างไรก็ดี “เรื่องเล่าจากท้องถิ่น” อย่างเดียวไม่สามารถสถาปนาการรับรู้ได้กว้างขวาง เนื่องด้วยพลานุภาพของ “ประวัติศาสตร์กระแสหลัก” ยังคงมีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทย จึงทำให้ต้องมีการผลิตโครงเรื่องที่ประสานระหว่าง “ชาติ” และ “ท้องถิ่น” จึงจะสถาปนาโครงเรื่องนั้นๆ ได้ และสามารถจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของโครงเรื่องที่สร้างใหม่ได้ต้องมี “ชาติ” เข้ามาเกี่ยวพันด้วย

“โครงเรื่อง” (Plots) ของ “ท้องถิ่น” อย่างเดียวไม่มีพลานุภาพในการสร้างการรับรู้ และจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของประวัติศาสตร์ได้ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในปัจจุบันจึงต้องอิงแอบกับ “ประวัติศาสตร์ชาติไทย”

‘โครงเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม’ ทำให้เห็นถึงอิทธิพลของ “รัฐ” ที่สามารถกำหนดการรับรู้ของคนท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นไม่สามารถสร้างความหมายที่แตกต่าง แยกขั้ว แสดงให้เห็นถึงการกล่อมเกลารัฐผ่านช่องทางต่างๆ ที่ได้ผลต่อการรับรู้เหตุการณ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภายใต้อุดมการณ์ “ชาตินิยม” หรือมุมมองแบบรัฐ (ดูเพิ่มใน ประวัติศาสตร์ — การสร้างประวัติศาสตร์ชาตินิยม ท้องถิ่นนิยม ท้องถิ่นชาตินิยม)

นอกจากนี้ภูมิหลังของผู้ผลิตงานประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ผ่านการศึกษารัฐหรือไม่ก็เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ หรือข้าราชการ ทำให้มุมมองของผู้ผลิตงานมองผ่านสายตาของ “รัฐ” เป็นหลัก

สกุลความคิด ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม

เพื่อความเข้าใจต่อสกุลความคิด “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม” ผมจะยกตัวอย่างประวัติศาสตร์ ‘กบฏเงี้ยวเมืองแพร่’ พ.ศ. 2545 ที่เป็นประวัติศาสตร์บาดแผลของคนเมืองแพร่ ที่ก่อกบฏในปี พ.ศ. 2445 โดยการกบฏครั้งนี้เป็นการ “กบฏ” “ลุกขึ้นสู้” ของ “เงี้ยว” (ไทใหญ่) และชาวเมืองแพร่ โดยมีเจ้าหลวงเมืองแพร่ (เจ้าเมือง) เข้าร่วมการ “กบฏ” ต่อการปฏิรูปของรัฐกาลที่ 5 และได้รับการปราบปรามอย่างเด็ดขาด

เหตุการณ์ครั้งนี้ได้รับการบรรจุในแบบเรียนเพื่อไม่ให้เขาเป็นเยี่ยงอย่าง และลดทอนให้เป็นการกระทำของ “เจ็ยว” เจ้าเมืองแพร์ โดนละเลยบริบทของเหตุการณ์ที่ซับซ้อนลง ทำให้เกิดการรับรู้อย่างกว้างขวางว่า “เมืองแพร์เป็นเมืองกบฏ” (ดูรายละเอียดใน ชัยพงษ์ สำเนียง 2550)

แม้เรื่องนี้จะผ่านมาร้อยกว่าปี แต่เป็น “ประวัติศาสตร์บาดแผล” ที่ยากจะลบออกจากความทรงจำของคนแพร์ แม้ว่าจะมีการสร้างคำอธิบายใหม่ เช่น เกิดจากการกดขี่ภาษีของทางการทำให้คนเมืองแพร์ลุกขึ้นสู้ (ดูยอดยิ่ง รัชส์สัจ 2532) หรือการให้ข้อมูลเหตุการณ์นี้เกิดอย่างกว้างขวาง ไม่เฉพาะแต่เมืองแพร์ (พระธรรมวิมลโมลี 2545)

แม้แต่งงานของผู้เขียนที่อธิบายเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ในครั้งนี้ในหลายมิติ (ชัยพงษ์ สำเนียง 2550) แต่การรับรู้ประวัติศาสตร์ในเรื่องนี้ก็ไม้อาจหลุดพ้นจาก “เมืองกบฏ” ไปได้

ดังนั้น ในทศวรรษที่ 2540 จึงมีการ ‘ผลิตสร้าง’ ‘ให้ความหมายใหม่’ เพื่อจัดวาง ‘ตำแหน่งแห่งที่’ (Position) ของคนกลุ่มต่างๆ ที่ต่างได้รับ “ผล” จาก “อดีต” ของเรื่องนี้ไม่มากก็น้อย การปรากฏขึ้นของ “เรื่องเล่า” และ “ความทรงจำ” ของคนท้องถิ่น ในโครงเรื่องกบฏเจ็ยวเมืองแพร์ นำไปสู่การให้ความหมาย และการจัดวาง “ตำแหน่งแห่งที่” ของโครงเรื่องกบฏเจ็ยวเมืองแพร์แบบต่างๆ เรื่องเล่าเหล่านี้เป็นหน่ออ่อนของความคิดท้องถิ่นชาตินิยมที่มีอิทธิพลต่อการผลิตสร้างประวัติศาสตร์เมืองแพร์ช่วงเกิดกบฏเจ็ยวอย่างกว้างขวางและมีชีวิตชีวา

โดยเฉพาะการสร้างคำอธิบาย “ในการกระทำของเจ้าหลวงเมืองแพร์” เพราะการที่เจ้าหลวงร่วมก่อกบฏทำให้เป็น “ตัวการสำคัญ” ที่ราชการสร้างการรับรู้เรื่องนี้

งานในท้องถิ่นเสนอเหตุการณ์ “การหนี” หรือ “การปลด” เจ้าพิริยะเทพวงศ์ เจ้าหลวงเมืองแพร์ออกจากตำแหน่ง เนื่องจาก 1. ถูกปลดและหลบหนีออกจากเมืองไป 2. เสนอว่าออกไปด้วยความยินยอมพร้อมใจของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี แม่ทัพใหญ่ และมีกองเกียรติยศส่งออกนอกเมือง

ประวัติศาสตร์ “โจรเจ็ยวปล้นจังหวัดแพร์” หรือ ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค ให้ภาพการหนีของเจ้าหลวงเมืองแพร์ว่าเกิดจากการ ‘หนีราชการ’ ด้วยทำผิดระเบียบต่อราชการเจ้าหลวงจึงถูกปลด

“...ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่า เจ้าพิริยะเทพวงศ์ เจ้าผู้ครองนครแพร์ ได้ละทิ้งหน้าที่ราชการ ประกอบทั้งเป็นเวลาที่บ้านเมืองกำลังอยู่ในระหว่างเกิดการจลาจลด้วย จึงได้ให้พวกราชการติดตามให้เจ้าพิริยะเทพวงศ์

กลับมาเสีย เป็นเวลาหลายวันก็ไม่กลับมา จึงได้ประกาศถอดเจ้าพิริยะเทพวงศ์ จากตำแหน่งเจ้าผู้ครองนครแพร่ลงเป็นไพร่ คือ ให้เป็น “น้อยเทพวงศ์” ตั้งแต่วันที่ 25 กันยายน ร.ศ. 121...” (จังหวัดแพร่2501)

การ “ปลด” เนื่องด้วยละเลย หนีราชการ แต่ไม่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการก่อการ “กบฏ” ครั้งนี้แต่อย่างใด ทำให้ละเลย ลดทอน ภาพกบฏลงไปได้อย่างมาก

แต่ถ้าเป็นงานของท้องถิ่นจะมีกลิ่นอายของเรื่องเล่าเจือปน เช่นงานของ เลิศล้วน วัฒนนิธิกุล (มปป.) เรื่องประวัติศาสตร์เมืองแพร่ 800 ปี หรืองานของ เสรี ชมพุมิ่ง (มปป.) เรื่องเจ้าพิริยะเทพวงศ์ ผู้นิราศเมืองแพร่ท่ามกลางกองเกียรติยศ ใน เมืองแป้นั้น แห่งเมืองโกศัย ความว่า

“...เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีใช้วิธีปล่อยข่าวให้เจ้าเมืองแพร่รู้ว่าจะมีการจับตัวเจ้าเมืองแพร่และเจ้าราชบุตรข่าวลือนี้ได้ผลเพราะตอนดึกคืนนั้น เจ้าเมืองแพร่พร้อมด้วยคนสนิทอีก 2 คน ก็หลบหนีออกจากเมืองแพร่ทันที... การหลบหนีของเจ้าเมืองแพร่ในคืนนั้น ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี โดยมีคำสั่งลับมิให้กองทหารที่ตั้งอยู่รอบเมืองแพร่ขัดขวาง จึงทำให้เจ้าเมืองแพร่หลบหนีออกไปได้โดยสะดวก...”

หรือ “...ท่านแม่ทัพคือ เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีจะเชือดไก่ให้ลิงดู คือ จับพวกสมรู้ร่วมคิดกับพวกเงี้ยวไปยิงเป้า เพื่อจะให้เจ้าหลวงกลัว จะได้หาทางหลบหนีออกนอกราชอาณาจักรไป แต่จนแล้วจนรอดเจ้าหลวงก็ไม่กลัวไม่ยอมหนีถึงต้องใช้วิธีเชิญออกจากเมืองโดยกองเกียรติยศ”

“เหตุการณ์ก่อการจลาจลในเมืองแพร่ข้อเท็จจริงจะมีประการใด ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่ชัด โดยเฉพาะเกี่ยวกับเจ้าพิริยะเทพวงศ์อุดรฯ...ไม่มีกล่าวถึงในตอนนี้อยู่ผู้อ่านอาจเข้าใจได้หลายกรณี และอาจเป็นผลเสียหายก็ได้ จึงขอกล่าวตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ที่ยังพอจะจำเหตุการณ์ได้...”

ได้ความว่า เมื่อเจ้าพิริยะเทพวงศ์อุดรฯทราบว่า ทางกรุงเทพฯ ยกกองทัพมาปราบ เจ้าผู้ครองนครก็ยังคงพำนักอยู่ในคุ้ม...ส่วนพลโทเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี แม่ทัพใหญ่ ก็มีอาจพิจารณาปรับโทษลงไปได้ว่าเป็นความผิดเจ้าผู้ครองนคร เพราะเจ้าผู้ครองนครไม่ทราบแผนการของพวกเงี้ยวมาก่อน...เจ้าพิริยะเทพวงศ์อุดรฯมิได้เป็นผู้มีส่วนรู้เห็นเป็นใจด้วยเลย...

ภายหลังจากการปราบจลาจลสงบลงแล้ว ท่านยังคงพำนักอยู่ในคุ้มหลวงของท่านตามปกติเป็นเวลานานถึง 3 เดือนเศษ...เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีก็มีอาจจับตัวเจ้าผู้ครองนครโดยปราศจากเหตุผลอันควรได้...ทางกองทัพที่ยกมาปราบ จะให้เจ้าผู้ครองนครรับผิดชอบ ทั้งยังส่งคนไปติดต่อแนะนำให้เจ้าผู้ครองนครหนีออกจากเมืองแพร่ไปเสีย...

เมื่อเจ้าผู้ครองนครแพร่ได้รับความกระทบกระเทือนเช่นนี้จึงได้ตัดสินใจหนีออกจากเมืองแพร่ไป...การที่เจ้าพิริยะเทพวงศ์อุดรฯหนีไปคราวนี้ กล่าวกันว่าเพราะความเกรงกลัวพระราชอาญา แต่ยังมีหลายท่านกล่าวว่า ท่านมิได้หนีเพราะความเกรงกลัวพระราชอาญาเลย เพราะท่านถือว่าตนเองเป็นผู้บริสุทธิ์ มิได้คิดคิดทรยศต่อแผ่นดิน...

เหตุที่ท่านตัดสินใจหนีไปนั้นก็เพื่อตัดปัญหาความกดดันในขณะนั้น และเพื่อจะให้เหตุการณ์ในเมืองแพร่สงบราบรื่นโดยเร็ว เพื่อมิให้ไพร่ฟ้าประชาชนชาวแพร่ต้องพลอยรับความเดือดร้อน”

การที่ออกโดยความยินยอมของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ภายใต้ออกเกียรติยศ เนื่องด้วยไม่สามารถ “หาความผิด” ของเจ้าหลวงได้ ก็ทำให้ภาพของการกบฏเลื่อนราง พรัอมัว จนสุดท้ายความเป็นกบฏได้รับการชำระสะสางด้วยการถวาย “เกียรติ” ด้วยกองทหารเกียรติยศ มิใช่การขับไล่ไล่ส่ง หรือทรยศต่อชาติบ้านเมือง แต่เป็นการเสียสละเพื่อให้บ้านเมืองเดินหน้า

เจ้าเมืองแพร์จึงมิใช่กบฏอย่างที่ใครต่อใครล่ำลือกัน การกบฏเป็นการกระทำของเงี้ยวที่เป็นคนนอกที่เข้ามาสร้างความวุ่นวายปั่นป่วน เงี้ยวจึงกลายเป็น “แพะ” เพียงตัวเดียวโดยไม่ต้องหาคำอธิบายใดๆ ทั้งสิ้น เพราะความรัก “ชาติ” ไม่ต้องการคำอธิบาย (ช่างเหมือนพันธมิตรก็มีปาน)

เรื่องเล่าของเจ้าหลวงเมืองแพร์ (พิริยเทพวงศ์) ที่ครั้งหนึ่งได้ถูก ‘ตรา’ ว่าเป็น ‘กบฏ’ (ดูเพิ่มใน ชัยพงษ์ สำเนียง 2550) ถูก ‘สร้างใหม่’ ว่าได้รับเกียรติยศจวบจนวาระสุดท้ายก่อนออกจากเมืองแพร์ คือ ออกไปโดยทหารเกียรติยศ หรือได้รับการสนับสนุนจากเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีแม่ทัพใหญ่ขณะนั้น หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการตอบโต้วาทกรรมฝ่ายรัฐที่มองว่าเป็น “กบฏ” แต่ ‘ชาวบ้าน’ ถือว่าเจ้าหลวงเมืองแพร์ คือ “ผู้บริสุทธิ์”

ถ้าอธิบายแบบท้องถิ่นนิยมอย่างเดียว เช่น ยอดยิ่ง รัชส์สัตย์ (2532) พระธรรมวิมลโมลี (2545) หรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนิยม ที่อ้างการกำเนิดที่ยาวนาน การมีตัวตนที่เก่าแก่ของเมือง หรือความสำคัญของเมืองตั้งแต่โบราณกาล (ชัยพงษ์ สำเนียง 2550) ไม่อาจสร้างการรับรู้ใหม่ หรือจัดวาง “ตำแหน่งแห่งที่” ใหม่ได้

แต่การสร้างให้เจ้าหลวงแนบชิดกับประวัติศาสตร์ชาติในมิติใดมิติหนึ่งกลับสร้าง “โครงเรื่องใหม่” ที่สร้างผลกระเทือนต่อการรับรู้ และจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของประวัติศาสตร์เมืองแพร์ในประวัติศาสตร์ชาติใหม่ (ชัยพงษ์ สำเนียง 2553)

นอกจากนี้ ในปัจจุบันคนเมืองแพร์ได้สร้างในฐานะ “เจ้าหลวงผู้อาภัพ” “เจ้าหลวงผู้เสียสละ” “เจ้าหลวงวีรบุรุษ” ได้รับการรับรู้ในคนกลุ่มนี้อย่างกว้างขวาง เพราะมีการตีพิมพ์หนังสือในท้องถิ่นที่สร้างการรับรู้ใหม่นี้อย่างกว้างขวาง เช่น สาวความเรื่องเมืองแพร์, ศึกษาเมืองแพร์, อนุสรณ์เจ้าพิริยเทพวงศ์ เจ้าหลวงองค์สุดท้ายผู้ครองเมืองแพร์, เจ้าหลวงพิริยเทพวงศ์บิดาแห่งพิริยาลัย, และ ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ เจ้าไข่มุก วงศ์บุรีประชาศรัยสรเดช ณ ฌาปนสถานประตุมาร เป็นต้น (จะกล่าวในบทความหน้า)

กระแสประวัติศาสตร์ชาตินิยม-การจัดวางโครงเรื่องของประวัติศาสตร์ใหม่

ในท้ายที่สุดท่ามกลางกระแสประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยมคนในกลุ่มต่าง ๆ ก็ยังวนเวียนอยู่ในกระแสของชาติที่ยังมีความคิดเรื่องชาติเป็นตัวนำ ในสถานการณ์ที่ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่มองจากจุดยืนและผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นเองไม่สามารถสถาปนาตำแหน่งแห่งที่ สร้างการรับรู้ และการยอมรับได้

จึงทำให้เกิดโครงเรื่องแบบ “ท้องถิ่นชาตินิยม” ปรากฏในการเขียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างแพร่หลาย การรับรู้เรื่องกบฏเงี้ยวเมืองแพร่เป็นเรื่องราวหนึ่งที่เกิดขึ้น และมีมิติการอธิบายต่างๆ อย่างหลากหลายและจะส่งผลต่อไปในอนาคต

ท่ามกลางกระแสประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยมจะทำให้เกิดการจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของประวัติศาสตร์ใหม่ (กบฏเงี้ยว) แม้ในปัจจุบันจะแพร่หลายเฉพาะในเมืองแพร่ก็ตาม แต่แสดงให้เห็น “พลวัต” และพลังของกระแส “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชาตินิยม” ที่มีอิทธิพลอย่างสูงในปัจจุบัน

โดย ชัยพงษ์ สำเนียง

สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ ม.เชียงใหม่

เอกสารประกอบการสอน ผศ.ดร.ณัฐ

เอกสารอ่านประกอบ

แนวการศึกษาและแนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

๑. แนวคิดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

สาเหตุที่ต้องใช้แนวคิดนี้เนื่องจากคณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการศึกษาที่ต้องให้ความสำคัญในลักษณะของการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่น/ชุมชนบ้านโนนเป็นสำคัญ ดังนั้นการทราบถึงความหมายหรือวิธีคิดเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นการปูพื้นฐานที่ดีและสำคัญให้กับความเข้าใจและรู้จักบริบทของชุมชนบ้านโนนได้เป็นอย่างดี

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local history) ซึ่งเป็นกระแสการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ได้รับการยอมรับจากวงวิชาการและการได้รับการกล่าวถึงมากในช่วงทศวรรษที่ ๒๕๑๖ เป็นต้นมานั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามความหมายของคำว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” ไว้หลากหลายแง่มุม/ความหมาย ดังนี้

ฉลอง สุนทรวาณิชย์ (๒๕๓๙ : ๑-๒) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกเหนือวงศูนย์อำนาจทางการเมืองของรัฐสังคมหรือชุมชน ศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐในที่นี้ ไม่ได้จำกัดความหมายอยู่แต่เฉพาะในเชิงกายภาพเท่านั้น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นส่วนใหญ่นิยมศึกษากันมักเป็นประวัติศาสตร์ของเมือง หมู่บ้าน หรือชนกลุ่มน้อยที่อยู่อาณาเขตราชธานีหรือเมืองหลวง/นครหลวงของรัฐออกไป แต่สังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกศูนย์กลางทางการเมืองของรัฐในที่นี้ หมายถึง ชิงวัฒนธรรม กล่าวคือ หมายถึงประวัติศาสตร์สังคม/กลุ่มชนในเชิงกายภาพอาจอยู่ในบริเวณศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐแต่ในเชิงวัฒนธรรมแล้ว ไม่ได้มีส่วนร่วมในการใช้อำนาจรัฐแต่อย่างไร ดังนั้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เลือกมาจึงรวมไปถึง “ท้องถิ่น” ในบริเวณที่เป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐด้วย เช่น ศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนมุสลิมแถบคลองแสนแสบ ประวัติศาสตร์บ้านช่างหล่อหรือรวมไปถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนแออัดคลองเตย จึงถือเป็นประวัติศาสตร์ท้องถิ่นพอกันกับประวัติศาสตร์หมู่บ้านมอญในราชบุรี ประวัติศาสตร์เรือข้าวในจังหวัดนครสวรรค์ ประวัติศาสตร์ลุ่มน้ำชี ประวัติศาสตร์ชุมชนกะเหรี่ยงในภาคเหนือหรือประวัติศาสตร์เมืองกำแพงเพชร

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมหรือชุมชนที่อยู่นอกศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของรัฐนี้ก็เนื่องจากว่าสังคมหรือชุมชนต่างๆเหล่านี้ล้วนแต่มีประวัติศาสตร์ของตนเองไม่ต่างไปจากราชวงศ์ กลุ่มคน หรือชนชั้นที่กุมอำนาจรัฐ นอกจากนั้นแล้วประวัติศาสตร์ของสังคมหรือ

ชุมชนต่างๆยังมีบทบาทที่แยกแยะกันไม่ได้ จากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของรัฐหรือชุมชนหรือหน่วยงานทางสังคมหรือชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้ บทบาทดังกล่าวสำคัญไม่น้อยไปกว่ากลุ่มหรือชนชั้นที่ถืออำนาจ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือว่า ประวัติศาสตร์รัฐไทยสมัยอยุธยาไม่ใช่ประวัติศาสตร์ของราชวงศ์กรุงศรีอยุธยา เท่านั้นอย่างที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารหรือในประวัติศาสตร์หลายๆในยุคต่อมา

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (อ้างในธีรชัย บุญมาธรรม ๒๕๓๐:๖) ได้เสนอความคิดเห็น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ การศึกษาพัฒนาการในท้องถิ่น ที่ท้องถิ่นนี้คือ กลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดและน่าสนใจที่สุดคือ ชาวบ้าน ประวัติศาสตร์ชาติไทยศึกษาเรื่องเจ้าเมือง พระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ระหว่างราชธานีกับหัวเมือง จนในระยะหลังกลไกรัฐและวัฒนธรรมของภูมิภาคก็เรียนแบบไปจากราชธานีนี้เอง จนแทบกล่าวได้ว่าเราแทบไม่มีการศึกษาประวัติศาสตร์ชาวบ้าน ประวัติศาสตร์การทำมาหากิน การจัดตั้งองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม โลกทัศน์และจิตสำนึกของชาวบ้าน การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในขนาดนี้จึงควรมีความหมายไม่เพียงการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนแต่คือการศึกษาประวัติศาสตร์ชาวบ้าน จามะรี เชียงทอง (๒๕๔๓) กล่าวถึงการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า ควรจะศึกษาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นในแนว Action Research ตามแนวทางนี้ผู้ศึกษาไม่ได้ทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพียงอย่างเดียวหากแต่รับรู้ถึงปัญหาของคนในชุมชนอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและแปลงข้อมูลเหล่านี้ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น อันจะเป็นการช่วยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามารับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นและนำไปสู่การแก้ปัญหาให้ตรงจุด

ธิดา สารระยา (๒๕๓๙) อธิบายถึงความหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นว่า เป็นการศึกษาที่เน้นมวลชน ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ที่ไม่มีอำนาจทางการเมืองและไม่มีโอกาสรับการศึกษาระดับใหม่มากนัก ความเป็นมวลชนบ่งบอกถึงภาวะที่คนกลุ่มใหญ่ในสังคมมีความด้อยทางด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การศึกษาและอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ มวลชนจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้มองเห็นความเคลื่อนไหวของสังคมและประวัติศาสตร์ให้เคลื่อนไหวอยู่

दारार्ธน์ เมตตาริกานนท์ (๒๕๔๒ : ๑๔-๑๕) ได้ให้ความหมายว่า “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น”ว่า หมายถึงการศึกษาสังคม มวลชน ในท้องถิ่นตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยการมองผ่านข้อมูล หลักฐานของท้องถิ่นเป็นหลัก เป็นการมองท้องถิ่นจากเบื้องล่าง ซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จะช่วยให้ภาพทางสังคมในระดับจุลภาคชัดเจนยิ่งขึ้นและในที่สุดจะช่วยสร้างภาพรวมแห่งอดีตของสังคมทั้งหมดได้ ดังนั้นวิธีการศึกษาจึงเป็นแบบสหวิทยาการ

แนวคิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น ที่วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นชุมชนบ้านโนน ตำบลขามป้อม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดมหาสารคาม ตลอดจนใช้ประโยชน์ในแง่ของการเก็บข้อมูลแบบประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่ประกอบไปด้วย คน มิติเวลา และการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชนบ้านโนน

เอกสารอ่านประกอบ

ประวัติการปกครองยุคโบราณของไทย

1.1 ประวัติการปกครองของไทยสมัยกรุงสุโขทัย

อาณาจักรสุโขทัยเมื่อแรกตั้งเป็นอาณาจักรเล็กๆ สมัยที่รุ่งเรืองที่สุดคือ สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มีกษัตริย์ปกครองเป็นเอกราชติดต่อกันมา 6 พระองค์ อาณาจักรสุโขทัย เชื่อมลงและตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยาเมื่อสมัยพญาไสลือไท โดยทำสงครามปราชัยแก่ พระบรมราชาที่ 1 แห่ง

กรุงศรีอยุธยาในปีพ.ศ.1921 และราชวงศ์พระร่วงยังคงปกครองในฐานะประเทศราชติดต่อกันมาอีก 2 พระองค์ จนสิ้นราชวงศ์ ในปีพ.ศ.1981

ลักษณะการปกครองของสมัยสุโขทัย เป็นการปกครองแบบบิดาปกครองบุตรหรือการปกครองคนในครอบครัว (Paternalism) คือพระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพ่อหรือข้าราชการบริพารเปรียบเสมือนลูกหรือคนในครอบครัวทำการปกครองลดหลั่นกันไปตามลำดับ ศาสตราจารย์ James N. Mosel ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการปกครองของไทยในสมัยกรุงสุโขทัยไว้ว่ามีลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ มีลักษณะเป็นการปกครองแบบพ่อปกครองลูกกับการดำเนินการปกครองแบบหัวเมืองขึ้น มีลักษณะคล้ายเจ้าผู้ครองนครกับยังได้ย่ำว่า การปกครองแบบหัวเมือง หรือเจ้าผู้ครองของไทย แตกต่างกับระบบเจ้าผู้ครองนครของยุโรปอย่างไรก็ดี สำหรับการปกครองแบบบิดากับบุตรนี้ในปาฐกถาของ สมเด็จพระยาตากษัตริย์เจ้าแผ่นดินอย่างบิดาของประชาชนทั้งปวงวิธีการปกครองเอาลักษณะการปกครองสกุลมาเป็นคติ เป็นต้นบิดาปกครองครัวเรือนหลายครัวเรือนรวมกันเป็นบ้านอยู่ในปกครองของพ่อบ้าน ผู้อยู่ในปกครอง เรียกว่าลูกบ้าน หลายบ้านรวมกันเป็นเมืองถ้าเป็นเมืองขึ้นอยู่ในความปกครองของพ่อเมือง ถ้าเป็นประเทศราชเจ้าเมืองเป็นขุนหลายเมืองรวมกันเป็นประเทศที่อยู่ในความปกครองของพ่อขุน ข้าราชการในตำแหน่งต่าง ๆ เรียกว่าลูกขุน วิธีการปกครองของไทยเป็นอย่างบิดาปกครองบุตรยังใช้หลักในการปกครองประเทศไทยมาจนเปลี่ยนแปลงการปกครอง คำว่า ปกครองแบบพ่อปกครองลูกนี้มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อจิตใจของคนไทยเป็นอย่างยิ่ง พระเจ้าแผ่นดินสมัยสุโขทัยตอนต้น ประชาชนมักใช้คำแทนตัวท่านว่าพ่อขุน จนเมื่ออิทธิพลของขอมเข้ามาแทรกแซงก็ได้เปลี่ยนไปใช้คำว่าพระยาเสียทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับกษัตริย์ ซึ่งเดิมเปรียบเสมือนพ่อกับลูกได้กลายสภาพเป็นข้ากับเจ้าบ่าวกับนายไป การปกครองระบบบิดา

กับบุตรนี้พระมหากษัตริย์ในฐานะบิดา ทรงมีพระราชอำนาจเด็ดขาดถ้าได้ พิจารณาถ่วงแท้แล้วก็จะเห็นว่า ถ้าผู้ปกครองประเทศคือ พระมหากษัตริย์ตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมให้ความร่ม เย็นเป็นสุขแก่ราษฎรเสมือน หนึ่งบุตรประชาชนก็ย่อมจะได้รับความผาสุกแต่ถ้าการปกครองดังกล่าวมีลักษณะ เป็นข้ากับเจ้าบ่าวกับ นายสวัสดิภาพของประชาชนในสมัยนั้นก็น่าจะไม่มี ความหมายอะไร อย่างไรก็ตามก็ดีกว่าที่จะ ใช้ระบบการ ปกครองอย่างใดจึงเหมาะสมนั้นนอกจากขึ้นอยู่กับภาวะการณ์ต่างๆในแต่ละสมัยแล้วการเลือกใช้ วิธีการ ปกครองระบบบิดากับบุตรในสมัยนั้นน่าจะถือเอาการปกครองประเทศเป็นนโยบายสำคัญ การปกครองใน ระบบประชาธิปไตยนั้น ความสำเร็จบรรลุอุดมการณ์ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลง หลายประการ トラบใดที่ ประชาชนในยุคประชาธิปไตยยังรำลึกว่าตนอยู่ในฐานะบุตรที่ผู้ปกครองในฐานะบิดา จะต้องโอบอุ้ม ตลอดไปบุตรคือประชาชนก็จะขาดความรับผิดชอบขาดความสำนึกในทางการเมืองที่จะปลูก ฝังและ เสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยได้เช่นกัน หากผู้ปกครองตั้งอยู่ในฐานะบิดาที่คอยโอบอุ้มและกำหนด ความต้องการของประชาชนในฐานะบุตรแล้ว ความเป็นประชาธิปไตยก็จะให้บรรลุอุดมการณ์แท้จริงก็เป็น สิ่ง ที่หวังได้โดยยากลักษณะการปกครองของสมัยสุโขทัย

เป็นการปกครองแบบบิดาปกครองบุตรหรือการปกครองคนในครอบครัว (Paternalism) คือ

พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนพ่อ ข้าราชการบริหารเปรียบเสมือนลูกหรือคนในครอบครัวทำการปกครอง ลดหลั่นกันไปตามลำดับ พระเจ้าแผ่นดินสมัยสุโขทัยตอนต้น ประชาชนมักใช้คำแทนตัวท่านว่าพ่อขุนจน เมื่ออิทธิพลของขอมเข้ามาแทรกแซงก็ได้เปลี่ยนไปใช้คำว่าพระยา ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับ กษัตริย์ ซึ่งเดิมเปรียบเสมือนพ่อกับลูกได้กลายเป็นข้ากับเจ้า บ่าวกับนายไป พระมหากษัตริย์ตั้งอยู่ ในทศพิธราชธรรมให้ความร่มเย็นเป็นสุขแก่ราษฎรเสมือนบุตรลักษณะการปกครองแบ่งออก เป็น 3 ส่วน1.)

เมืองหลวง - สุโขทัย

2.) หัวเมืองชั้นใน

ทิศเหนือ เมืองศรีสัชชนาลัย(สวรรคโลก)

ทิศตะวันออก เมืองสองแคว (พิษณุโลก)

ทิศใต้ เมืองสระหลวง (พิจิตร)

ทิศตะวันตก เมืองกำแพงเพชร

3.) หัวเมืองชั้นนอก (เมืองพระยามหานคร) ได้แก่ เมืองหล่ม เมืองเพชรบูรณ์ เมืองศรีเทพ เมืองแพรง (สวรรคบุรี) เมืองสุพรรณบุรี(อู่ทอง) เมืองราชบุรี เมืองเพชรบูรณ์ เมืองตะนาวศรี นอกจากนี้ ยังมีเมือง ประเทศราช ได้แก่

ทิศตะวันออก - เมืองน่าน เมืองเซ่า(เมืองหลวงพระบาง) เวียงจันทร์ เวียงคำ

ทิศใต้ - เมืองนครศรีธรรมราช เมืองมะละกา และเมืองยะโฮร์

ทิศตะวันตก - เมืองทะวาย เมืองเมาะตะมะ เมืองหงสาวดี

1.2 ประวัติการปกครองของไทยสมัยกรุงศรีอยุธยา

กรุงศรีอยุธยาปกครองด้วยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ พระมหากษัตริย์ทรง เป็นพระประมุข ที่มีอำนาจสูงสุดใน การปกครอง แผ่นดิน ทรงปกครองแผ่นดินด้วยทศพิธราชธรรม พระองค์ทรง มอบหมายให้พระบรมวงศานุวงศ์ และขุนนางปกครอง ดูแลเมือง ลูกหลวง หลานหลวง ต่างพระ เนตรพระภรรณ ส่วนเมืองประเทศราชผู้มีเจ้านายใน ราชวงศ์เก่าปกครอง ขึ้นตรงต่อเมืองราชธานี ศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ(พ.ศ.๑๙๙๑-๒๐๓๑) ทรงปฏิรูปการปกครอง ลดทอน อำนาจหัวเมือง ทรงแยกการบริหาร ราชการแผ่นดิน ออกเป็น ๒ ฝ่าย คือฝ่ายทหาร มีสมุหพระกลาโหม เป็นผู้รับผิดชอบ ฝ่ายพลเรือนมีสมุหนายกเป็นผู้รับผิดชอบ ในฝ่ายพลเรือน นั้นยัง แบ่งออกเป็น ๔ กรมหรือ จตุสดมภ์ คือ สี่เสากลาง ได้แก่ กรมเวียงหรือ นครบาลทำหน้าที่ปกครองดูแลบ้านเมือง กรมวังหรือธรรมมาธิกรณ์ ทำหน้าที่ดูแล กิจการพระราชวัง กรมคลังหรือโกษาธิบดีทำหน้าที่ดูแลด้านการค้าและการต่างประเทศ กรมนา หรือเกษตรราธิการทำหน้าที่ดูแลเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งรูปแบบการปกครองนี้ ใช้สืบต่อมา ตลอด สมัยอยุธยาระเบียบการปกครองสมัยอยุธยา การจัดระเบียบการปกครองแบ่งออกเป็น ๓สมัย๑. สมัยอยุธยาตอนต้น (พ.ศ.๑๘๙๓-๑๙๙๑)

๒. สมัยอยุธยาตอนกลาง (พ.ศ.๑๙๙๑-๒๒๓๑)

๓. สมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. ๒๒๓๑-๒๓๑๐)สมัยอยุธยาตอนต้นหรือสมัยการวางรากฐานการปกครอง แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ส่วน๑.การปกครองแบบจตุสดมภ์ในสมัยกรุงศรีอยุธยานี้สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ได้ปรับปรุงระบอบการปกครองในส่วนกลางเสียใหม่เป็นแบบจตุสดมภ์ตามแบบอย่างของขอม โดยมีกษัตริย์เป็นผู้อำนวยการปกครอง การปกครองประกอบด้วยเสนาบดี ๔ คนคือ ขุนเมือง ขุนวัง ขุนคลัง ขุนนา พร้อมทั้งได้ตรากฎหมายลักษณะอาญาหลวงและ กฎหมายลักษณะอาญาราษฎร เพื่อเป็นบรรทัดฐานในด้านยุติธรรม การบังคับบัญชา ในส่วนกลางแบ่งออกเป็น

-ขุนเวียงทำหน้าที่บังคับกองตระเวนซ้าย ขวา และขุนแขวง อำเภอกำนัน ในกรุงบังคับศาลพิจารณาความ ฉกรรจ์มหันตโทษ ซึ่งแบ่งเป็นแผนกว่าความนครบาล และคุมไพร่หลวงมหันตโทษ ทำหน้าที่ตะพุ่นหญ้าช้าง -ขุนวัง ทำหน้าที่รักษาพระราชมนต์เฝ้า และพระราชวังชั้นนอกชั้นในเป็น พนักงานจัดการพระราชพิธีทั้ง

ปวงทั่วไป และบังคับบัญชาข้าราชการฝ่ายหน้า บรรดาข้าราชการ ซึ่งมีตำแหน่งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง
ชั้นในและข้าราชการฝ่ายในทั่วไป มีอำนาจที่จะตั้งศาลชำระความซึ่งเกี่ยวข้องได้ ราชการในกรมวังนี้มี
ความละเอียดกว่า ราชการในกรมเมืองต้องรู้วิธีปฏิบัติราชการ มีความจดจำดีมีความขยันหมั่นเพียรและ
ต้องใช้ความรู้ความสามารถ

-ขุนคลัง ทำหน้าที่ในการบังคับบัญชาในเรื่องเกี่ยวข้องกับการเงิน ซึ่งจะเข้าใน พระคลังและที่จะจ่าย
ราชการบังคับจัดการภาษีอากรขนอนตลาดทั้งปวงและบังคับศาล ซึ่งชำระความเกี่ยวข้องด้วยพระราช
ทรัพย์ของหลวงทั้งปวง

-ขุนนา มีหน้าที่ดูแลรักษานาหลวงเก็บค่าเช่าจากราษฎร เป็นพนักงานจัดซื้อข้าว ขึ้นฉางหลวง เป็น
พนักงานทำนาตัวอย่าง ชักจูงราษฎรให้ลงมือทำนาด้วยตนเองเป็น ผู้ทำนุบำรุงชาวนาทั้งปวงไม่ให้เสียเวลา
ทำนา นอกจากนั้นยังมีอำนาจที่จะตั้งศาลพิพากษา ความที่เกี่ยวข้องด้วยเรื่องนาและโคกระบือ๒.การ
ปกครองส่วนภูมิภาคหรือส่วนหัวเมือง-เมืองลูกหลวงหรือเมืองหน้าด่านอยู่รอบราชธานี ๔ ทิศ ห่างจากราช
ธานีใช้เวลาเดินทาง ๒ วัน พระมหากษัตริย์แต่งตั้งพระราชโอรสหรือเจ้านายชั้นสูงไปปกครอง

-หัวเมืองชั้นใน คือเมืองที่อยู่รายรอบพระนคร ได้แก่ ปราชญ์บุรี ราชบุรี เพชรบุรี ฯลฯ มีขุนนางจากเมือง
หลวงไปปกครอง

-หัวเมืองชั้นนอกหรือเมืองพระยามหานคร เมืองขนาดใหญ่อยู่ห่างไกลจากราชธานี

-เมืองประเทศราช ให้เจ้าต่างชาติต่างภาษาปกครองกันเอง แต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาถวายตาม
กำหนด ๓ ปีต่อครั้ง

++สมัยอยุธยาตอนกลาง หรือสมัยการปรับปรุงการปกครอง เริ่มในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ การปรับปรุง
การปกครอง ยึดหลักการรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง แบ่งส่วนราชการออกเป็น

๑. การปกครองในส่วนกลางหรือส่วนราชธานี แบ่งการปกครองออกเป็น ๒ ฝ่าย

๑.๑ ฝ่ายทหาร มีสมุหนายกเป็นหัวหน้า ดูแลทหารทั่วราชอาณาจักร

๑.๒ ฝ่ายพลเรือน มีสมุหนายกเป็นหัวหน้า และรับผิดชอบจตุสดมภ์ ๔ และเปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ คือ เวียง
เป็น นครบาล วัง เป็น ธรรมาธิกรณ์ นา เป็น เกษตราธิราช คลัง เป็น โกษาธิบดี

๒. การปกครองส่วนภูมิภาค โปรดให้ยกเลิกเมืองลูกหลวง จัดการปกครองออกเป็น

๒.๑ หัวเมืองชั้นใน เปลี่ยนเป็นหัวเมืองจัตวา มีผู้ปกครองคือผู้รั้ง

๒.๒ หัวเมืองชั้นนอก เปลี่ยนหัวเมืองชั้น เอก โท ตรี ตามลำดับความสำคัญ และขนาดของ เมือง

๒.๓เมืองประเทศราช ให้เจ้าต่างชาติต่างภาษาปกครองกันเอง แต่ต้องส่งเครื่องราชบรรณาการมาตาม

กำหนด

++สมัยอยุธยาตอนปลาย หรือสมัยถ่วงดุลอำนาจ เริ่มในสมัยพระเพทราชา สมัยนี้ยึดแบบอย่างการปกครองแบบที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถทรงปรับปรุง แต่ได้แบ่งแยกอำนาจสมุหกลาโหมและสมุหนายกเสียใหม่ คือ

สมุหกลาโหม - ดูแลหัวเมืองฝ่ายใต้ทั้งหมดทั้งที่เป็นฝ่ายทหารและพลเรือน

สมุหนายก - ดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือทั้งหมดทั้งที่เป็นฝ่ายทหารและพลเรือน

รูปแบบการปกครองของอยุธยา ใช้เรื่องมาจนถึงรัชกาลที่ ๕ จึงได้มีการปฏิรูปการปกครองเสียใหม่

1.3 ประวัติการปกครองของไทยสมัยกรุงธนบุรี

การปกครองในสมัยกรุงธนบุรียังคงมีรูปแบบเหมือนกับสมัยอยุธยาตอนปลาย พอสรุปได้ดังนี้

การปกครองส่วนกลาง หรือ การปกครองในราชธานี

ีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขสูงสุดเปรียบเสมือนสมมุติเทพ มี

เจ้าฟ้าอินทรวชิรมังคกรดำรงตำแหน่งพระมหาอุปราช มีตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายทหารหรือสมุหพระ

กลาโหม มียศเป็นเจ้าพระยามหาเสนา และอัครมหาเสนาบดีฝ่ายพลเรือนหรือสมุหนายก(มหาไทย) มียศ

เป็นเจ้าพระยาจักรี เป็นหัวหน้าบังคับบัญชาเสนาบดีจตุสดมภ์ 4 กรมได้แก่

1. กรมเมือง (นครบาล) มีพระยาอมราชเป็นผู้บังคับบัญชา ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองภายในเขตราชธานี การบำบัดทุกข์บำรุงสุขของราษฎรและการปราบโจรผู้ร้าย

2. กรมวัง (ธรรมาภิบาล) มีพระยาธรรมาเป็นผู้บังคับบัญชาทำหน้าที่เกี่ยวกับกิจการภายในราชสำนักและพิพากษาวรรตคดี

3. กรมพระคลัง (โกษาธิบดี) มีพระยาโกษาธิบดีเป็นผู้บังคับบัญชาทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับจ่ายเงินของ

แผ่นดิน และติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ 4. กรมนา (เกษตราธิการ) มีพระยาพลเทพเป็นผู้บังคับบัญชา

ทำหน้าที่เกี่ยวกับเรือกสวนไร่ นาและเสบียงอาหารตลอดจน ดูแลที่นาหลวง เก็บภาษีค่านา เก็บข้าวขึ้นฉาง

หลวงและพิจารณาคดีความเกี่ยวกับเรื่องโค กระบือ และที่นาการปกครองส่วนภูมิภาค หรือ การปกครอง

หัวเมือง

การปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น หัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก หัวเมืองประเทศราชหัวเมือง

ชั้นใน จัดเป็นเมืองระดับชั้นจัตวา มีขุนนางชั้นผู้น้อยเป็นผู้ดูแลเมือง ไม่มีเจ้าเมือง ผู้ปกครองเมืองเรียกว่า ผู้

รั้ง หรือ จำเมือง อำนาจในการปกครองขึ้นอยู่กับเสนาบดีจตุสดมภ์ หัวเมืองชั้นในสมัยกรุงธนบุรี ได้แก่ พระ

ประแดง นนทบุรี สามโคก(ปทุมธานี)

หัวเมืองชั้นนอก หรือเมืองพระยามหานคร เป็นเมืองที่อยู่นอกเขตราชธานีออกไป กำหนดฐานะเป็นเมืองระดับชั้น เอก โท ตริ จัตวา ตามลำดับ หัวเมืองฝ่ายเหนือขึ้นอยู่กับอัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหนายก ส่วนหัวเมืองฝ่ายใต้และหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออก ขึ้นอยู่กับกรมท่า(กรมพระคลัง) ถ้าเป็นเมืองชั้นเอก พระมหากษัตริย์ จะส่งขุนนางชั้นผู้ใหญ่ ออกไปเป็นเจ้าเมือง ทำหน้าที่ดูแลต่างพระเนตรพระกรรณ หัวเมืองชั้นนอก ในสมัยกรุงธนบุรี ระดับเมืองชั้นเอก ได้แก่ พิษณุโลก จันทบูรณหัวเมืองชั้นนอก ในสมัยกรุงธนบุรี ระดับเมืองชั้นโท ได้แก่ สวรรคโลก ระยอง เพชรบูรณ์

หัวเมืองชั้นนอก ในสมัยกรุงธนบุรี ระดับเมืองชั้นตรี ได้แก่ พิจิตร นครสวรรค์

หัวเมืองชั้นนอก ในสมัยกรุงธนบุรี ระดับเมืองชั้นจัตวา ได้แก่ ไชยบาดาล ชลบุรีหัวเมืองประเทศราชเป็นเมืองต่างชาติต่างภาษาที่อยู่ห่างไกลออกไปติดชายแดนประเทศอื่น มีกษัตริย์ปกครอง แต่ต้องได้รับการแต่งตั้งจากกรุงธนบุรี ประเทศเหล่านั้น ประชาชนของแต่ละประเทศจัดการปกครองกันเอง แต่ต้องส่งต้นไม้เงินต้นไม้ทองและเครื่องราชบรรณาการมาให้ตามที่กำหนด

หัวเมืองประเทศราช ในสมัยกรุงธนบุรี ได้แก่ เชียงใหม่ (ล้านนาไทย) ลาว (หลวงพระบาง, เวียงจันทน์, จำปาศักดิ์) กัมพูชา (เขมร) และนครศรีธรรมราช

1.4 ประวัติการปกครองของไทยสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

กล่าวได้ว่า รูปแบบของการปกครอง ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ยังคงยึดตามแบบฉบับที่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงวางระเบียบไว้ จะมีการเปลี่ยนแปลงก็เพียงเล็กน้อย เช่น ในสมัยรัชกาลที่ ๑ โปรดฯ ให้คืนเขตการปกครองในหัวเมืองภาคใต้กลับให้สมุหกลาโหมตามเดิม ส่วนสมุหนายกให้ปกครองหัวเมืองทางเหนือ ส่วนพระคลังดูแลหัวเมืองชายทะเล ในด้านระบบการบริหาร ก็ยังคงมีอัครมหาเสนาบดี ๒ ฝ่าย คือ สมุหนายกเป็นหัวหน้าฝ่ายพลเรือน ดูแลบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือ และสมุหกลาโหม เป็นหัวหน้าราชการฝ่ายทหาร ดูแลบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ ตำแหน่งรองลงมาคือ เสนาบดีจตุสดมภ์ แบ่งตามชื่อกรมที่มีอยู่คือ เวียง วัง คลังและ นา ในบรรดาเสนาทั้ง ๔ กรมนี้ เสนาบดีกรมคลังจะมีบทบาทและภาระหน้าที่มากที่สุด คือนอกจากจะบริหารการคลังของประเทศแล้ว ยังมีหน้าที่ดูแลบังคับบัญชาหัวเมืองชายทะเลตะวันออก เสนาบดีทั้งหลายมีอำนาจสั่งการภายในเขตความรับผิดชอบของตน รูปแบบที่ถือปฏิบัติก็คือ ส่งคำสั่งและรับรายงานจากเมืองในสังกัดของตน ถ้ามีเรื่องร้ายที่เกิดขึ้น เสนาบดีเจ้าสังกัดจะ

เป็นแม่ทัพออกไปจัดการเรื่องต่างๆ ให้เรียบร้อย มีศาลของตัวเองและสิทธิในการเก็บภาษีอากรในดินแดน
สังกัดของตน รวมทั้งดูแลการลักเลซทะเบียนกำลังคนในสังกัดด้วย

การบริหารในระดับต่ำลงมา

อาศัยรูปแบบการปกครองคนในระบบไพร่ คือ แบ่งฝ่ายงานออกเป็นกรมกองต่างๆ แต่ละกรมกอง มีอำนาจ
หน้าที่ในการจัดการควบคุมกำลังคนในสังกัดของตน โครงสร้างของแต่ละกรม ประกอบด้วยขุนนาง

ข้าราชการอย่างน้อย ๓ ตำแหน่ง คือ เจ้ากรม ปลัดกรม และสมุหบัญชี กรมมีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก
กรมใหญ่มักเป็นกรมสำคัญ เจ้ากรมมีบรรดาศักดิ์ถึงขนาดเจ้าพระยาหรือพระยา

กรมของเจ้านายที่มีความสำคัญมากที่สุด

ได้แก่ กรมของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเรียกกันว่า กรมพระราชวังบวรสถานมงคล กรมของพระองค์มีไพร่พลขึ้น
สังกัดมาก กรมของเจ้านายมิได้ทำหน้าที่บริหารราชการโดยตรง ถือเป็นกรมที่ควบคุมกำลังคนเป็นสำคัญ
เพราะฉะนั้น การแต่งตั้งเจ้านายขึ้นทรงกรมจึงเป็นการให้ทั้งความสำคัญ เกียรติยศ และความมั่นคงเพราะ
ไพร่พลในครอบครองเป็นเครื่องหมายแสดงถึงอำนาจและความมั่งคั่งของมูลนายผู้เป็นเจ้าของการบริหาร
ราชการส่วนกลาง มีพระมหากษัตริย์เป็นมูลนายระดับสูงสุด เจ้านายกับขุนนางข้าราชการผู้บังคับบัญชา
กรมต่างๆ ทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ฐานะเป็นมูลนายในระดับสูง ช่วยบริหารราชการ โดยมีนายหมวด
นายกอง เป็นมูลนายระดับล่างอยู่ใต้บังคับบัญชา และทำหน้าที่ควบคุมไพร่อีกต่อหนึ่ง การสั่งราชการจะ
ผ่านลำดับชั้นของมูลนายลงมาจนถึงไพร่

สำหรับการปกครองในส่วนภูมิภาคหรือการปกครองหัวเมือง

ขึ้นอยู่กับอัครมหาเสนาบดี ๒ ท่าน และเสนาบดีคลัง ดังได้กล่าวไว้ข้างต้น หัวเมืองแบ่งออกเป็นสองชั้น
ใหญ่ๆ ได้แก่ หัวเมืองชั้นในและหัวเมืองชั้นนอก การแบ่งหัวเมืองยังมีอีกวิธีหนึ่ง โดยแบ่งออกเป็น ๔ ชั้น คือ
เอก โท ตริ จัตวา ตามความสำคัญทางยุทธศาสตร์และราษฎร

หัวเมืองชั้นใน

เป็นหน่วยปกครองที่อยู่ใกล้เมืองหลวง มีเจ้าเมืองหรือผู้รั้ง ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าปกครองดูแล

หัวเมืองชั้นนอก

มีทั้งหัวเมืองใหญ่ หัวเมืองรอง และหัวเมืองชายแดน หัวเมืองเหล่านี้ อยู่ใต้การปกครองของเจ้าเมือง และ
ข้าราชการในเมืองนั้นๆ

นโยบายที่ใช้ในการปกครองหัวเมืองในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อความกระชับยิ่งขึ้น กล่าวคือ รัชกาลที่ ๑ ได้ทรงออกพระราชกำหนดตัดทอนอำนาจเจ้าเมืองในการแต่งตั้งข้าราชการที่สำคัญ ทุกตำแหน่ง โดยโอนอำนาจการแต่งตั้งจากกรมเมืองในเมืองหลวง นับเป็นการขยายอำนาจของส่วนกลาง โดยอาศัยการสร้าง ความจงรักภักดีให้เกิดขึ้นกับเจ้านายทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งเจ้าเมือง และข้าราชการที่แต่งตั้งตนในส่วนกลาง ตำแหน่งต่างๆ เหล่านี้ต้องรายงานตัวต่อผู้ตั้งทุกปี ทั้งนี้เพื่อผลในการควบคุมไพร่พลและเกณฑ์ไพร่มาใช้ เพราะฉะนั้น มุลนายในเมืองหลวงจึงได้ควบคุมสัสดีต่างจังหวัดอย่างใกล้ชิด

ส่วนการปกครองในประเทศราช

เช่น ลาว เขมร มลายู นั้น ไทยใช้วิธีปกครองโดยทางอ้อม ส่วนใหญ่จะปลูกฝังความนิยมไทยลงในความรู้สึกของเจ้านายเมืองขึ้น โดยการนำเจ้านายจากประเทศราชมาอบรมเลี้ยงดูในฐานะพระราชบุตรบุญธรรมของพระมหากษัตริย์ในราชสำนักไทยหรือสนับสนุนให้มีการแต่งงานกันระหว่างเจ้านายทั้งสองฝ่าย และภายหลังก็ส่งเจ้านายพระองค์นั้นไปปกครองเมืองประเทศราช ด้วยวิธีนี้ จึงทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันกันขึ้นระหว่างกษัตริย์ไทยกับเจ้านายเมืองขึ้น การปกครอง หรือการขยายอำนาจอิทธิพลในอาณาจักรต่างๆ เหล่านี้ ฝ่ายไทยและประเทศราชไม่มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร แต่ขึ้นกับอำนาจความมั่นคงของราชอาณาจักรไทย เพราะฉะนั้น ในช่วงใดที่ประเทศอ่อนแอ เมืองขึ้นก็อาจแข็งเมืองหรือหันไปหาแหล่งอำนาจใหม่ เพราะฉะนั้น เมื่ออำนาจตะวันออกแผ่อิทธิพลเข้ามาในดินแดนเอเชียอาคเนย์ ปัญหาเรื่องอิทธิพลในเขตแดนต่างๆ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเวลาทำความเข้าใจกัน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

ได้ทรงปฏิรูปการปกครองแผ่นดินอย่างขนานใหญ่ ควบคู่ไปกับการปฏิรูปเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป การปฏิรูปเศรษฐกิจ ก็ได้แก่ การปรับปรุงระบบบริหารงานคลังและภาษีอากร ส่วนการปฏิรูปสังคมก็ได้แก่ การเลิกทาส การปฏิรูปการศึกษา รวมทั้งการปรับปรุงการสื่อสาร และการคมนาคม เป็นต้น

สำหรับมูลเหตุสำคัญที่ผลักดันให้มีการปฏิรูปการปกครอง

มีอยู่ ๒ ประการ คือ

๑. มูลเหตุภายใน ทรงพิจารณาเห็นว่า การปกครองแบบเดิมไม่เหมาะสมกับสภาพทางการเมืองและทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ประเทศไทยมีประชากรเพิ่มขึ้น การคมนาคมและการติดต่อสื่อสารเริ่มมีความทันสมัยมากขึ้น การปกครองแบบเดิมจะมีผลทำให้ประเทศชาติขาดเอกภาพในการปกครอง ขาดประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนาได้ยาก

๒.มูลเหตุภายนอก ทรงพิจารณาเห็นว่า หากไม่ทรงปฏิรูปการปกครองแผ่นดินย่อมจะเป็นอันตรายต่อเอกราชของชาติ เพราะฉะนั้น จักรวรรดินิยมตะวันตก ได้เข้ามาแสวงหาอาณานิคมในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนั้น แต่เดิมเราต้องยินยอมให้ประเทศตะวันตกหลายประเทศมีสิทธิภาพนอกอาณาเขตคือสามารถตั้งศาลกงสุลขึ้นมาพิจารณาความคนในบังคับของตนได้ โดยไม่ต้องอยู่ใต้การบังคับของศาลไทย เพราะอ้างว่า ศาลไทยล้ำสมัย

การปกครองในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นการปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์จนถึงรัชกาลที่ 5 ได้มีการปฏิรูปการปกครองการบริหารที่สำคัญของชาติไทยโดยมีมูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดการปกครอง

เอกสารประกอบการสอน พศ.ดร.ณัฐ

เอกสารอ่านประกอบ

เข้าใจ 'อีสาน' จากประวัติศาสตร์กบฏผีบุญถึงเสือแดง

สมชัย ภัทรธนานันท์ เป็นอาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (มมส.) ผู้ซึ่งศึกษาประวัติศาสตร์อีสานและเคยทำวิจัยเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของขบวนการเสือแดงในภาคอีสาน นอกจากนี้เขายังมีผลงานบทความวิชาการ อาทิ บทความเรื่อง การเมืองของสังคมหลังชาวนา: เงื่อนไขการก่อตัวของคนเสือแดงในภาคอีสาน (แปล) ในวารสารฟ้าเดียวกัน (ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2555), บทความเรื่อง ครอง จันดาวงศ์ กับการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของชาวนาอีสาน ในวารสารบัณฑิตอาสาสมัคร (ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2557), บทความวิชาการเรื่อง การสร้างรัฐประชาชาติไทยกับการต่อสู้ด้วยอาวุธของชาวนาอีสาน: กรณีบ้านนาบัว จังหวัดนครพนม ในรัฐศาสตร์สาร ปีที่ 36 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2558)

ประชาไทชวนอ่านการพูดคุยถึงเรื่องราวประวัติศาสตร์ของภูมิภาคนี้

อีสานเป็นภูมิภาคที่น่าสนใจมากในทางการเมือง อยากให้อาจารย์ช่วยเล่าประวัติศาสตร์ 'ขบถ' ของที่นี้ ศูนย์กลางของการต่อต้านรัฐบาลที่กรุงเทพฯ อยู่ที่อีสานนี้แหละ ถ้าเราจะทำความเข้าใจตรงนี้เราต้องดูประวัติศาสตร์ค่อนข้างยาวนาน จุดแรกที่เราเห็นความขัดแย้งชัดเจนคือ ตอนที่เกิดกบฏผีบุญสมัยรัชกาลที่ 5 ตอนที่เกิดกบฏผีบุญ มีความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อีสานซึ่งเป็นลาวถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย พุดง่าย ๆ คือเอาคนลาวมาเป็นคนไทย ทีนี้เมื่อเอาคนลาวมาเป็นคนไทยแล้วการควบคุมก็มีมากขึ้น มีการบังคับเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ก่อนหน้านี้อีสานก็ส่งส่วยให้กรุงเทพฯ แต่ว่าระบบการส่งส่วยไม่มีประสิทธิภาพ มีการค้างส่ง ไม่ส่งก็ไม่เป็นไร เพราะตอนนั้นเป้าหมายคือให้หัวเมืองเหล่านี้จงรักภักดีก็โอเคแล้ว อย่าไปจงรักภักดีต่อลาว แต่พอรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ระบบการเก็บส่วยมีประสิทธิภาพ บังคับเก็บ ทีนี้ก็เกิดความเดือดร้อน เมื่อเกิดความเดือดร้อนขึ้นก็นำไปสู่การต่อต้าน นี่เป็นจุดเริ่มของกระบวนการต่อต้าน

จากกบฏผีบุญเป็นต้นมา พอมาถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 มีการเลือกตั้ง มี ส.ส. ได้ เราเห็นช่องทางใหม่ของการแสดงออกถึงความไม่พอใจของอีสานต่อรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ความไม่พอใจนั้นอยู่บนพื้นฐานที่ว่ามีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างอีสานกับกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ ไม่ได้ปฏิบัติต่อคนอีสานแบบที่เป็นธรรม ยุติธรรม

ดินแดนนี้เป็นดินแดนที่ถูกปล่อยปละละเลย ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในดินแดนนี้มีน้อยมาก นอกจากการ
สร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ มายังหัวเมืองสำคัญๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการควบคุม เป็นการเชื่อมเอา
หัวเมืองพวกนี้ให้กรุงเทพฯ ควบคุมได้ง่ายขึ้น ทีนี้ความยากจนของคนอีสาน สภาพความไม่เท่าเทียมกันมัน
ปรากฏค่อนข้างชัดเจน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ยุติธรรม คนที่จะมาเป็นปากเป็นเสียงแทนในยุคสมัยที่มี
การเลือกตั้ง ก็คือ ส.ส. คนพวกนี้อยู่บนพื้นฐานของการมองว่ามันมีความต่างกันเยอะ ส.ส.กลุ่มนี้ไปเห็น
ภาพกรุงเทพฯ เพราะฉะนั้นเขาจะมองเปรียบเทียบชัดเจนมาก แต่เวลาเขาเรียกร้องต่อสู้ เขาไม่ได้ระบุแค่
เฉพาะภาคอีสาน แต่พูดถึงชนบทโดยรวม นายเตียง ศิริขันธ์ และคนอื่นๆ เวลาเขาอภิปรายในสภา เขาพูด
ถึงการจัดสรรงบประมาณไปสู่ชนบท แก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท เขาไม่ได้พูดถึงเรื่อง
ภาค แต่เรื่องภาคก็ไม่ใช่ไม่มี ส.ส.มาจากจังหวัดไหนก็จะพูดถึงจังหวัดนั้นก็เป็นเรื่องธรรมดา แต่พอพูดถึง
หลักการเขาจะพูดถึงลักษณะรวม จะไม่พูดถึงลักษณะแยก

ประเด็นก็คือว่า ควรจะจัดสรรงบประมาณให้ชนบทก่อน หรือจะจัดสรรให้กองทัพ นี่เป็นประเด็นสำคัญ
เพราะในสมัยนั้น รัฐบาลทหารปกครองเป็นส่วนใหญ่ หลังจากนั้นมา จอมพล ป. เลือกตั้งได้พักหนึ่งก็เกิด
กบฏบวรเดช ต่อมา จอมพล ป. ขึ้น ถึงมีการเลือกตั้ง จอมพล ป. ก็เป็นทหารก็เอางบเข้ากลาโหมเยอะ เกิด
ความขัดแย้งกับ ส.ส. อีสานกลุ่มนี้ในแง่ที่ว่าควรจัดสรรเพื่อพัฒนาชนบทก่อน แต่ทหารก็พัฒนามากองทัพ
ก่อน

ทีนี้ทหารอยู่บนพื้นฐานของการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ถ้าการจัดสรรงบประมาณจะยุติธรรมขึ้นก็
ต้องเอาทหารออกจากอำนาจ นั่นก็คือผลักดันให้ประเด็นที่เขาเรียกร้องเรื่องความอยู่ดีกินดีของประชาชน
ไปผูกกับเรื่องประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นเราจะเห็น ส.ส. อีสานกลุ่มนี้ แอคทีฟเรื่องประชาธิปไตย เขาจะเป็น
หัวหอกในการชนกับทหาร เพราะสองเรื่องมันผูกของผูกเข้าด้วยกัน การต่อสู้ในช่วงนั้นส่วนใหญ่คนจะพูด
ว่าเป็นเรื่องภูมิภาคนิยม แต่ผมมองว่าไม่ใช่ มันเป็นการต่อสู้ หนึ่ง เพื่อความยุติธรรมโดยรวม สอง เขามอง
ว่าการต่อสู้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม มันต้องมาผูกกับประชาธิปไตย ประเทศไทยต้องมี
ประชาธิปไตย เพราะฉะนั้น ส.ส. พวกนี้มักจะด่าว่าคุณมันเป็นเผด็จการฟาสซิสต์ เหมือนฮิตเลอร์ เหมือนมุส
โสลินี เหมือนโตโจ เพราะเขาต้องการให้เป็นประชาธิปไตย นี่เป็นประเด็นที่สำคัญของความขัดแย้งระหว่าง
ส.ส. อีสานกลุ่มนี้กับทางกรุงเทพฯ

มันยังมีอีกประเด็นหนึ่งคือความขัดแย้งที่มองไปถึงชาวบ้านที่อยู่ในภาคอีสาน แต่ก่อนเป็นลาว รัชกาลที่ 5
มาประกาศว่าให้เป็นไทย และให้เปลี่ยนสถานะเป็นไทยด้วย ในสำเนาทะเบียนบ้านก็ต้องเป็นเชื้อชาติไทย
สัญชาติไทย แต่ก่อนเป็นลาว เป็นขมุ เป็นญ้อ เป็นไซ แต่ไม่มีเป็นไทย ทีนี้ก็เปลี่ยนให้เป็นพลเมืองของชาติ
ไทยหมด ถึงแม้จะประกาศอย่างนี้ แต่ว่ากลไกในการเข้าไปควบคุมชาวบ้านในระดับหมู่บ้านที่ห่างไกลมัน
ไม่ค่อยมีในสมัยนั้น รัฐเข้าไปไม่ถึงชาวบ้าน เพราะฉะนั้น การควบคุมของรัฐหรือว่าการเปลี่ยนความคิดของ

ประชาชนนั้นทำได้ในขอบเขตที่จำกัด ทำได้เฉพาะในตัวเมือง ความเป็นลาวดำรงอยู่ค่อนข้างมาก เพราะฉะนั้น เขาจะมีความรู้สึกแตกต่างจากกรุงเทพฯ แม้กระทั่งภาษาพูด ในโรงเรียนสมัยรุ่นผมครูยังสอนหรืออธิบายด้วยภาษาลาว แต่เวลาพาอ่าน อ่านเป็นภาษาไทย ที่ตลกคือไปดูคลิปเพลงเก่าๆ จะมีการล้อว่า คนอีสานพูดไทยไม่ชัด พูดไม่ถูก นี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการทำให้เกิดความขัดแย้งกับรัฐไทย

นอกจากนี้เราต้องดูไปถึงความขัดแย้งในภูมิภาคอินโดจีน ขบวนการที่ต่อต้านฝรั่งเศส ต่อต้านอเมริกา ซึ่งก็มามีความสัมพันธ์กับคนอีสาน มีขบวนการเหล่านั้นมาชักชวนคนลาวที่อยู่ในภาคอีสานให้ไปช่วยรบทางฝั่งฝู้น แล้วก็มีคนไปจริงๆ ไม่ใช่เฉพาะชาวบ้าน ช่างราชการก็ไปเยอะ นักการเมืองก็มี เร็วๆ นี้ก็มีพระชั้นผู้ใหญ่ของลาวที่เพิ่งเสียชีวิตเมื่ออาทิตย์ก่อน เกิดในประเทศไทย อยู่กรุงเทพฯ เป็นสิบปี แล้วก็ตัดสินใจข้ามไปฝั่งฝู้น ช่วยรบจนกระทั่งสำเร็จก็กลายเป็นพระผู้ใหญ่ที่เป็นกรรมการกลางของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว เพราะฉะนั้น ความรู้สึกมันค่อนข้างเข้มข้น พอคนพวกนี้ไปช่วยรบ ทางรัฐบาลไทยกลับมองว่า คนพวกนี้เป็นคนไทยแต่ดันไปร่วมกับขบวนการประเทศลาว ช่วยประเทศลาว มีความคิดที่จะก่อกบฏ เพราะเขาบอกว่าลาวแดง ลาวคอมมิวนิสต์มีแผนจะแบ่งแยกภาคอีสาน เพราะฉะนั้น ชาวบ้านที่ไปช่วยรบก็เป็น "กบฏต่อแผ่นดิน" ความคิดนี้สำคัญ เกิดสมัยจอมพลสฤษดิ์ แต่มันเริ่มมาตั้งแต่ช่วงสมัยจอมพล ป. ปี 2492-93 จอมพล ป. เปลี่ยนนโยบายจากที่ต่อต้านฝรั่งเศสไปยอมรับรัฐบาลที่จัดตั้งโดยฝรั่งเศสในเวียดนาม คือไปยอมรับรัฐบาลเบ๋าไตซึ่งเป็นรัฐบาลหุ่นที่เขาจัดตั้งขึ้นมาเพื่อแข่งกับรัฐบาลของโฮจิมินห์ เพราะสหรัฐอเมริการู้ว่าถ้าเลือกตั้ง คนเวียดนามเลือกโฮจิมินห์ โฮจิมินห์ก็จะเป็นประธานาธิบดีของเวียดนาม ปกครองเวียดนามทั้งประเทศ เพราะฉะนั้นก็เลยเบี่ยงด้วยการไม่ยอมรับการเลือกตั้งนั้น และอุปโลกน์เบ๋าไตซึ่งเป็นอดีตจักรพรรดิให้มาเป็นประธานาธิบดี

ที่นี้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มา ไทยขัดแย้งกับฝรั่งเศสเรื่องดินแดนในอินโดจีน เคยรบกันและแพ้ จอมพล ป. สนับสนุนขบวนการกู้ชาติในอินโดจีนโดยตลอด ให้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย ให้พักพิง ให้อาวุธ ทุนช่วยเหลือ เพื่อสู้กับฝรั่งเศส แต่พอหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สถานการณ์เปลี่ยนแปลง สหรัฐอเมริกาเข้ามาเกลี้ยกล่อมจอมพล ป. ว่าจะให้ความช่วยเหลือ แต่ต้องเปลี่ยนนโยบาย ในรัฐบาลไทยคณะรัฐมนตรีก็เถียงกันว่าถ้ายอมรับแบบนั้นก็หมายความว่าเราสละดินแดนที่อยู่ในเขมร ในลาวตลอดไป เพราะไทยประกาศอ้างว่าขัดแย้งกับฝรั่งเศส แต่ถ้าเปลี่ยนนโยบายใหม่ว่าไม่ต่อต้านพวกนั้นแล้วก็ต้องยอมว่าไม่ได้คืนแล้ว ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาใฝ่ฝันมาตลอดว่าจะไปเอาคืน แต่เมื่อชั่งน้ำหนักกันแล้ว ผลสุดท้ายก็ยอม และเปลี่ยนนโยบาย พอเปลี่ยนนโยบายปุ๊บก็ขับไล่พวกกู้ชาติที่อยู่ในประเทศไทยให้ออกไป แล้วก็เริ่มมองว่าใครที่ไปสนับสนุนพวกกู้ชาติเป็นศัตรู ก็เริ่มตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏต่อแผ่นดิน นายเตียงก๊ิดอน ชาวบ้านก็โดนในฐานะผู้สนับสนุนนายเตียง

ข้อกล่าวหาว่าเป็นกบฏต่อแผ่นดิน แบ่งแยกดินแดน เป็นข้อกล่าวหา ส.ส.อีสานกลุ่มนี้เพราะว่าไปสนับสนุน ขบวนการประเทศลาว ซึ่งเกิดขึ้นจริง อ.ปรีดี ก็ทำ เป็นสันนิบาตเอเชียอาคเนย์ ซึ่งรวมเอาหมดทั้งตัวแทน จากเขมร เวียดนาม ลาว ไทย แต่พอเกิดรัฐประหาร 2492 จอมพล ป.ก็ยุบ หลังจากนั้นมาเริ่มมีการตั้ง ข้อหาพวกที่ไปร่วมมือเป็นกบฏ ชาวบ้านที่ไปสนับสนุนก็เป็นกบฏตามไปด้วย ในสมัยจอมพล ป.ยังไม่มี การกวาดจับพวกนี้เท่าไร พอสมัยจอมพลสฤษดิ์ถึงเริ่มมีการกวาดจับโดยเฉพาะช่วงนั้นเกิดเหตุการณ์สำคัญใน ประเทศลาวคือมีนายทหารหนุ่มคนหนึ่งของลาว ปี 2504 ยึดอำนาจที่เวียงจันทน์ได้ เขาไม่ใช่คอมมิวนิสต์ แต่เขาไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วมกับสหรัฐฯ เพราะฉะนั้นเขาประกาศจะตั้งรัฐบาลที่เป็นกลาง เอาทุกฝ่ายใน ลาวที่ขัดแย้งกันอยู่มาจัดตั้งรัฐบาล เขียขบวนการประเทศลาวซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์มาจัดตั้งด้วย สฤษดิ์เห็น ว่านั่นเป็นอันตรายเพราะคิดว่านั้นคือคอมมิวนิสต์เข้ามายึดครองประเทศลาวแล้ว ต่อมาก็จะคุกคามภาค อีสาน เลยทำให้ภาคอีสานเป็นปัญหาที่เป็นความ เป็นความตายของประเทศไทย เพราะฉะนั้นต้องป้องกัน อย่างเต็มที่คือส่งกำลังเข้ามากวาดล้างกลุ่มคนที่เคยสนับสนุนขบวนการประเทศลาว และเคยสนับสนุน นายเตียง ศิริขันธ์ รวมทั้งครูครอง จันดาวงศ์

ปี 2504 มีการกวาดจับแล้วก็ประหารชีวิตครูครอง ชาวบ้านถูกจับไปพันกว่าคน นี่ก็เป็นสาเหตุของความ ขัดแย้งที่นำไปสู่การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ ทำให้เขาสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ซึ่ง มาจากกรุงเทพฯ มาอยู่ในป่า

เพราะฉะนั้น ความขัดแย้งระหว่างอีสานกับรัฐบาลไทยมีมาโดยตลอด มีทั้งความขัดแย้งที่เกิดจากความไม่ เท่าเทียมกันภายในประเทศ และไปโยงกับความขัดแย้งในอินโดจีน สองอย่างนี้ผสมกันเข้า พัฒนาไปทำให้ พคท.ขยายตัวและเติบโตมากที่สุด ในภาคอีสาน

ชาวบ้านเข้าร่วม พคท.เยอะไหมในยุคนั้น

เป็นบริเวณ เข้าร่วมเยอะในบริเวณที่เขาเพิ่งเล็งมากในสมัยนั้นคือใกล้กับแม่น้ำโขงแถวภูพาน แล้วก็ เป็น บริเวณที่มีการเคลื่อนไหวตั้งแต่สมัยนายเตียง สมัยครูครอง สมัยเสรีไทย คือเขามองว่าพวกเสรีไทยนี้แหละ ที่ เป็นผู้นำในการก่อกบฏ แต่เนื่องจาก พคท.เคลื่อนไหวเฉพาะคนที่อยู่ในเขตป่าและภูเขา ในพื้นราบและที่ ห่างไกลจากป่าเขาอยู่ได้ไม่นาน ถูกจับ ถูกปราบ หลังจากถูกสฤษดิ์กวาดใหญ่ ไม่มีที่หลบซ่อนก็เข้าไปอยู่ ในป่า เขาก็ทำแต่เฉพาะบริเวณหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับป่า แล้วแถวภูพานก็มีชาวบ้านอยู่บนภูเขา อยู่ในป่า เพราะว่าเขาอยู่ในป่าฝั่งนั้น ข้ามมาป่าฝั่งนี้ก็หาป่าอยู่ พคท.จึงได้ชาวบ้านพวกนั้น เนื่องจากมันทั้งอยู่ ห่างไกลแล้วรัฐบาลจับฆ่าอย่างทารุณ สงสัยก็ฆ่า บางแห่งก็เผาบ้าน ก็เลยทำให้คนเข้าร่วมการต่อสู้ด้วย กำลังอาวุธเยอะ แถวสกลนคร นครพนม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร อุบลส่วนเหนือ จะเยอะ

ความขัดแย้งในอดีตนั้นมีความต่อเนื่อง ส่งต่อสืบมาจนถึงปัจจุบันแค่ไหน อย่างไร

ความขัดแย้งนั้นก็เป็นอย่างหนึ่ง ที่นี้ถ้ามองว่าแล้วความขัดแย้งในช่วงนั้นต่อมาถึงช่วงนี้อย่างไร

ภาคอีสานมีลักษณะเด่นอย่างหนึ่งคือ ส.ส. สังคมนิยมจะชนะเลือกตั้งเกือบทั้งหมด ตั้งแต่ปี 2500 สมัยที่จอมพลสฤษดิ์ยึดอำนาจจากจอมพล ป. แล้วก็มีกาเลือกตั้ง จะมี ส.ส. สังคมนิยมชนะในภาคอีสาน พอมาปี 2501 ก็เหมือนกัน พอมาหลัง 14 ตุลา 2516 ส่วนใหญ่ ส.ส. สังคมนิยมชนะเลือกตั้งในภาคอีสานส่วนหนึ่งเคยสมัครเลือกตั้งปี 2500 เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ปรีดี ลูกศิษย์ของนายเตียง ส่วนหนึ่งก็เป็นคนรุ่นใหม่ รุ่น 14 ตุลา ประยงค์ มุลสาร อุดร ทองน้อย เป็นคนรุ่นเดียวกับพวกที่ถูกจับใน 14 ตุลา เช่น วิสา คัญทัพ, ชำนิ ศักดิ์เศรษฐ์ พวกชำนินชนะเลือกตั้งในภาคใต้ แต่ ส.ส. แนวสังคมนิยมส่วนใหญ่ชนะในภาคอีสาน

ทำไมคนอีสาน (ตอนนั้น) นิยมแนวคิดสังคมนิยม

ความคิดเรื่องสังคมนิยมในภาคอีสานมันมีมาอย่างน้อยก็ต่อเนื่องมาจนถึงหลัง 14 ตุลา คือเขาไม่กลัวพรรคสังคมนิยม เพราะเวลาหาเสียง นโยบายของพรรคสังคมนิยมก็จะพูดถึงความยากจน ความยุติธรรม ความเท่าเทียม เป็นประเด็นที่คนสื่อถึงได้ แม้กระทั่งเรื่องการเลือกปฏิบัติ การดูถูกของคนกรุงเทพฯ ต่อคนอีสานก็เป็นเรื่องให้เห็นกันอยู่ จนหลัง 14 ตุลา ก็ยังเห็นชัดเจน ประวัติเรื่องนายเตียงและคนอื่นๆ ในหมู่คนบางส่วนในอีสานก็รู้เรื่องนี้ อย่างครุฑมัยขอมผมจะพูดเรื่องการฆ่าสัตว์มนตร์ให้ฟังเลย มันยังเป็นประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงถึงกัน

และในอีสานมีความเชื่ออย่างหนึ่งเรื่องโลกพระศรีอารีย์ ก็เหมือนที่ อ.ปรีดีเขียนว่าถ้าใช้เค้าโครงเศรษฐกิจแล้วสุดท้ายจะไปถึงโลกพระศรีอารีย์ เพราะเรื่องโลกพระศรีอารีย์ก็คือคนเท่าเทียมกันหมด มันคล้ายๆ สังคมนิยม คนมีความเชื่อเรื่องนี้มากว่าเป็นตามพุทธทำนาย อยู่ในเทศน์มหาชาติที่จะพูดถึงเรื่องพระมาลัย ไตรภูมิ พอโลกสุดท้ายจะเป็นโลกที่ทุกคนไม่กดขี่ข่มเหงกัน เท่าเทียมกัน ในทางอีสานพุทธแบบลาวเชื่อเรื่องพวกนี้มาก

ในสมัยผม หมอธรรม ซึ่งเป็นเหมือนผู้รู้ เข้าใจธรรมะลึกซึ่งจะพูดเรื่องนี้กันแบบไม่ต้องปรับจนคลื่นเลย สมัยผมเป็นนักศึกษาก็ออกไปตามหมู่บ้าน ไปที่โคราช พูดเรื่องความเป็นธรรม ความเสมอภาค เขาก็เอาโลกพระศรีอารีย์มาเทียบ เขาบอกว่ามันอันเดียวกัน เรียกว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับและเข้าใจกันโดยไม่ต้องอธิบาย ความคิดแบบนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้ยอมรับเรื่องสังคมนิยมได้ง่าย เวลาคุณพูดเรื่องสังคมนิยม เขาตีความบีบ มันจะรับกันทันที ถ้าคุณเข้ามาในโหมดนี้มันจะจูนกันได้ กบฏผีบุญก็ใช้แนวคิดแบบนี้ พูดถึงโลกที่เท่าเทียม ไม่มีการกดขี่ข่มเหงกัน สิ่งเหล่านี้สืบทอดมา เราเห็นมาจนกระทั่งถึงอย่างน้อยหลัง 14 ตุลา แต่เรื่องความขัดแย้งสู้ด้วยอาวุธก็มาถึงช่วง 2526 ก็ยังมี เพราะฉะนั้นมันก็มีอะไรหลายอย่างที่เกาะเกี่ยวกันมา

ทีนี่สิ่งหนึ่งที่เป็นลักษณะเด่นของภาคอีสานคือ การประท้วงเกิดขึ้นในภาคนี้เยอะ ไม่ว่าจะยุคไหนก็หาคนไปประท้วงได้ ยุค พคท.ก็จับอาวุธต่อสู้ ยุคสมัยชาคนจน สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน ก็คนอีสานเป็นส่วนใหญ่ เกมถ้าดูผู้นำในภาคกลาง ผู้นำในภาคเหนือก็มักเป็นผู้ที่อพยพไปจากภาคอีสาน ผมคิดว่ามันมีประวัติศาสตร์การต่อสู้อะไรพวกนี้อยู่ ส่วนหนึ่งมันมีส่วนที่ถ่ายทอดสืบเนื่องกันไปอยู่ ทำให้จนมาถึงมีเสื้อแดงก็มีคนอีสานไปเยอะ การออกไปอย่างนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เราสู้กว่ายากมากจนเกินไป

แต่ปมที่ลึกไปกว่านั้นคือ ปมเรื่องเขาเป็นคนที่ยากจนกว่าใคร เวลาพูดประเด็นเรื่องนี้มันมีอยู่ เหมือนสมัชชาคนจนที่ประเด็นก็คือปัญหาเริ่มจากจะถูกขับไล่ออกจากที่ทำกิน เหมือนที่เขาทรงคั้นผืนป่า น้ำท่วมบ้านจากเขื่อน ปัญหาเหล่านี้มันทำให้เกิดการต่อสู้ บวกกับสิ่งที่ดำรงอยู่ก่อนหน้านั้นเป็นเหมือนมรดกตกทอดทางการเมืองมาบวกกับความยากจน คนรุ่นก่อนก็เป็นเรื่องความยากจนที่เป็นตัวทำให้ ส.ส. ต้องออกไปพูดแบบนี้ แต่พอพูดแบบนี้แล้วถูกจับ ถูกฆ่าก็เป็นเรื่องการเมือง ก็เลยผสมกัน

ถ้ามองอย่างนี้แล้ว ตัวเส้นที่เป็นเรื่องตึงมาตลอดทุกยุคสมัยของอีสาน คือความยากจน ความไม่เท่าเทียม เพราะเสื้อแดงก็พูดเรื่องความไม่เท่าเทียม รู้เลยว่าตัวเองไม่เท่าคนอื่น มองเห็นโอกาสที่จะได้ แต่ก็ถูกตัดแม้ว่าหลังๆ พูดเรื่องสองมาตรฐาน เรื่องการเมือง แต่มันก็โยงกับเรื่องความไม่เท่าเทียม

คือพูดง่ายๆ ว่าเมื่อพูดเรื่องความยากจนมันสื่อกับคนอีสานง่าย เรื่องความไม่เท่าเทียมมันเป็นประสบการณ์ชีวิต

พูดถึงคนที่มีอายุหน่อยอาจใช่ แต่คิดว่าคนรุ่นใหม่ยังรู้สึกแบบนี้อยู่ไหม คนรุ่นใหม่ก็จะต่างไปอีก อายุสิบกว่ายี่สิบ สังคมเปลี่ยนค่อนข้างเยอะ คือสภาพชีวิตความเป็นอยู่ไม่ถึงกับว่าไม่จน แต่ก็จนในอีกมิติหนึ่งที่มีสิ่งทีลอบประโลมใจคุณได้ สมัยผมเดินไปโรงเรียนซึ่งห่างจากบ้านหนึ่งกิโลเมตร แดดออกก็ไป ฝนตกก็ไป ใครๆ ก็เดินทั้งนั้น ไม่ใส่รองเท้า ก็ธรรมดา เพราะเกิดมาก็ไม่ใส่อยู่แล้ว ไม่มีทีวีดู ไม่มีสิ่งบันเทิงอื่นๆ หน้าร้อนไม่มีน้ำใช้ ไปรอน้ำที่บ่อ เจ็บไข้ได้ป่วยไม่มีหมอ แต่ว่าสมัยใหม่ คุณก็มีไฟฟ้าใช้ มีตู้เย็นใช้ คุณผ่อนได้ คุณมีรายได้และรายจ่ายมากขึ้น ไม่ใช่ว่าพ้นจากความยากจน แต่จนอีกมิติหนึ่ง ก็เหมือนคนในเมือง ไม่ใช่ว่าจะไปวัดว่าคุณมีตู้เย็น มีมอเตอร์ไซค์ขี่ มีทีวีดู เท่ากับคุณไม่จน แบบนี้ในเมืองก็ไม่มีคนจน แต่ที่ต่างไปคือความบันเทิงใจ ชีวิตมันหลากหลายขึ้น มีมือถือให้ใช้ มันเหมือนกับว่าคุณซื้อเวลาได้เป็นวันก็มี หมายความว่าทุกวันนี้ไม่ต้องรอปีหนึ่งขายข้าวถึงจะได้ตั้งค้ไปซื้อกางเกงใหม่ตัวนึง แต่นี่มันเป็นรายวัน รายสัปดาห์ คนงานก่อสร้างอาทิตย์หนึ่งตั้งค้ก็ออกแล้ว พอมันเป็นอย่างนี้ ความรู้สึกคนก็ต่างออกไป เดี่ยวนี้คุณก็มีมือถือ ได้ดูทีวี เข้าร้านเกม ไปไหนก็ไม่ต้องเดินตากแดด อย่างน้อยก็ไปซื้อมอเตอร์ไซค์มือสอง มือสามมา

สังคมทูนนิยมสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมาและแยกคนออกจากกันได้มีประสิทธิภาพ เขาคนไปไว้กับวัตถุ คุณไม่
เหงาเลย มันไม่ได้ดื้อรนเลยที่จะไม่เจอใครเลย

<https://prachatai.com/journal/2015/11/62419>

Published on Fri, 2015-11-13 17:47

เอกสารประกอบการสอน ผศ.ดร.ณัฐพล ใจจริง